

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

تحلیل تاثیرات فضای مجازی بر تعاملات و ارتباطات اعضای خانواده با رویکرد روان شناسی (محدوده مورد مطالعه : شهرستان جهرم)

حمید رضا مساح قطب آبادی^۱

۱- کارشناس ارشد روان شناسی عمومی و مشاور تحصیلی مدارس شهرستان جهرم

چکیده

موضوع اینترنت مسئله مهمی برای بیشتر کشورها، به ویژه کشورهای در حال توسعه و از جمله کشورهای اسلامی می باشد. بر طبق تحقیقات صورت پذیرفته شده، اینترنت منجر به افزایش انزوای اجتماعی و پیوندهای اجتماعی ضعیف و کاهش کیفیت تعاملات و ارتباطات خانواده ها گردیده است. هدف اصلی در این پژوهش تحلیل تاثیرات فضای مجازی بر تعاملات و ارتباطات اعضای خانواده شهرستان جهرم می باشد. روش پژوهش پیمایشی می باشد. جامعه آماری آن ساکنان شهرستان جهرم می باشند که با کمک فرمول کوکران ۳۸۳ نفر به روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. برای پردازش و تحلیل اطلاعات از نرم افزار SPSS ۲۸ استفاده شده است و در آن از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است و پس از انجام تحلیل نتایج زیر بدست آمده است:

بین تاثیر اجتماعی، سازگاری، لذت، نگرش، نیت و سهولت استفاده از اینترنت و تعاملات درون خانوادگی ارتباط معناداری وجود دارد.

کلیدواژه ها: فضای مجازی، تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی، شهرستان جهرم.

¹ - h.massah210@gmail.com

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- مقدمه و بیان مساله

خانواده از طریق گفتگو و برقراری ارتباط و تعامل کلامی می تواند پیوند عاطفی بین اعضای خود را حفظ نموده و مهمترین کارکرد خود که انتقال ارزش ها و اجتماعی نمودن فرزندان می باشد را از طرق مختلفی چون تعاملات اجتماعی به انجام رساند (عطایی، ۱۴۰۰). بر کسی پوشیده نیست که در دنیای پرشتاب فناوری امروز ابزارهایی وجود دارد که افراد را به صورت انفرادی به خود مشغول کرده و آنها را از تعامل با دیگران باز می دارند. از جمله مهم ترین آنها ابزار هایی است که می توان بوسیله آنها به فضای مجازی و اینترنت وارد شد (محسنی و همکاران، ۱۴۰۰). در گذشته، اکثر خانواده ها پس از یک روز کاری، شب ها به شب نشینی می پرداختند و با ارتباط چهره به چهره و کلامی، مشکلات و تجربیات خود را تقسیم می کردند (کیخایی، ۱۴۰۰). فضای مجازی دنیای وسیع و پیچیده ای است که گروه ها و افراد مختلف با گرایش ها، باورها و اعتقادات گوناگون در آن زندگی می کنند. واژه زندگی در این فضا به اشتباه به کار نرفته است چراکه این دنیا توأم و همگام با دنیای واقعی و شاید بیشتر بر وجود آدمی و باورهایش اثر می گذارد. فضای مجازی مکانی است که فرد می تواند فعالیت های دنیای واقعی خود را در آن انعکاس دهد. از خصوصیات بارز این فضا بی مکانی و بی زمانی است. از بین رفتن فاصله مکانی و افزایش بی سابقه توان انسان ها برای مبادله و مراوده با یکدیگر، فرایند هویت یابی جمعی افراد را دگرگون کرده است (کفایشی، ۱۳۹۰). در جامعه امروز ایران، گرایش به اینترنت و استفاده از آن چنان گرایش شده است که بیشتر خانواده ها، رایانه شخصی دارند و اعضای خانواده، بخش زیادی از وقت خود را در استفاده از اینترنت سپری می کنند. اینترنت در میان همه گروه های اجتماعی اعم از زن و مرد، پیر و جوان، بی سواد و کم سواد از جذابیت خاصی برخوردار است (فاطمی و همکاران، ۱۳۹۲). مسئله دیگر، تأثیر اینترنت بر روابط درون خانواده است که با توجه به جدید بودن این تکنولوژی ارتباطی و عدم وجود پژوهش هایی در این زمینه، برای ما چگونگی تأثیرگذاری اینترنت مشخص نیست، لازم به ذکر است برخی از بررسی ها نشان داده اند که اینترنت منجر به افزایش انزوای اجتماعی و پیوندهای اجتماعی ضعیف و کاهش کیفیت ارتباط خانواده ها و دوستان می شود. کاربران به طور منظم به قطع تماس با محیط اجتماعی خود تمایل دارند. آنها محدود ساختن تماس و تعامل با اعضای خانواده و دوستان، زمان بیشتری را به استفاده از اینترنت اختصاص می دهند (کرات و همکاران، ۱۹۹۸؛ ساندرز و همکاران، ۲۰۰۰؛ نی و ایربرینگ، ۲۰۰۱؛ نی، ۲۰۰۲؛ و کیزلر و بونوا، ۲۰۰۳؛ به نقل از روهاال، ۲۰۱۰).

باتوجه به بالا بودن سرعت رشد استفاده از اینترنت در ایران، آگاهی از پیامدهای اینترنت و در کنار آن، در نظر گرفتن راهبردهای مناسب برای استفاده درست و پیش گیری یا کاهش پیامدهای احتمالی منفی آن، اهمیت اساسی دارد. این پژوهش کوششی برای درک تاثیرات منفی اینترنت بر روابط خانوادگی و تبیین برخی مفاهیم، موضوع ها و نیز پی آمدها و کارکردهای آن بر خانواده است. از این رو، امید است بتواند دریچه ای را به سوی این گونه بحث ها بگشاید.

۲- فرضیات

- ۱- به نظر می رسد بین تاثیر اجتماعی استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.
- ۲- به نظر می رسد بین سازگاری استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.
- ۳- به نظر می رسد بین لذت استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.
- ۴- به نظر می رسد بین نگرش استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.
- ۵- به نظر می رسد بین نیت استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.
- ۶- به نظر می رسد بین سهولت استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳- روش حل مساله

۳-۱- روش و طرح تحقیق

در این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی، که عمدتاً در مطالعاتی استفاده می شود که در آنها فرد، واحدت تحلیل در نظر گرفته شود و برای جمع آوری داده های اصلی برای توصیف جمعیت ها بسیار بزرگی که نمی توان مستقیماً آنرا مشاهده کرد و نیاز به نمونه گیری دقی است.

۳-۲- جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه ساکنین شهرستان جهرم در گروه سنی ۲۰ تا ۶۰ سال، تشکیل می دهند.

۳-۳- حجم نمونه و روش نمونه گیری

تعداد نمونه لازم براساس فرمول کوکران استخراج گردید که براساس این جدول که رهنمود علمی و تعمیم یافته ای برای تعیین حجم نمونه ارائه می دهد؛ تعداد نمونه لازم برای تحقیق فعلی ۳۸۳ نفر می باشد. نوع نمونه گیری در این پژوهش بصورت تصادفی ساده می باشد.

۳-۴- روش گردآوری اطلاعات

به دلیل نوع تحقیق و همچنین گستردگی جامعه آماری و به تبع آن پیچیدگی نمونه آماری و برای دسترسی سریع تر به نظرات پرسش شوندهگان بهترین روش جمع آوری داده ها در این تحقیق پرسشنامه در نظر گرفته شد. بمنظور دستیابی به نتایج مورد نظر و انجام شایسته روش تحقیق از روشهای زیر بهره گرفته شد:

۱- مطالعات کتابخانه ای، ۲- تحقیقات میدانی.
پس از جمع آوری پرسش نامه ها به کمک فنون آمار توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده پرداخته شد.

۳-۵- پایایی پرسشنامه

پایایی پرسشنامه یا قابلیت اعتماد آن با استفاده از روش اندازه گیری آلفای کرونباخ محاسبه شد. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه دنیای مجازی ۰/۷۹۰ می باشد.

جدول ۱: پایایی پرسشنامه

میزان آلفای کرونباخ	نام متغیر
۰/۷۹۰	دنیای مجازی

۳-۶- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

روش های تجزیه و تحلیل داده ها برای بررسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات از شاخص های آمار توصیفی و روش های آمار استنباطی، آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده خواهد شد. و سطح معناداری $p < 0/05$ در نظر گرفته خواهد شد. لازم به ذکر است که در این پژوهش جهت فرضیات پژوهش از نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ استفاده شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۴- مبانی نظری

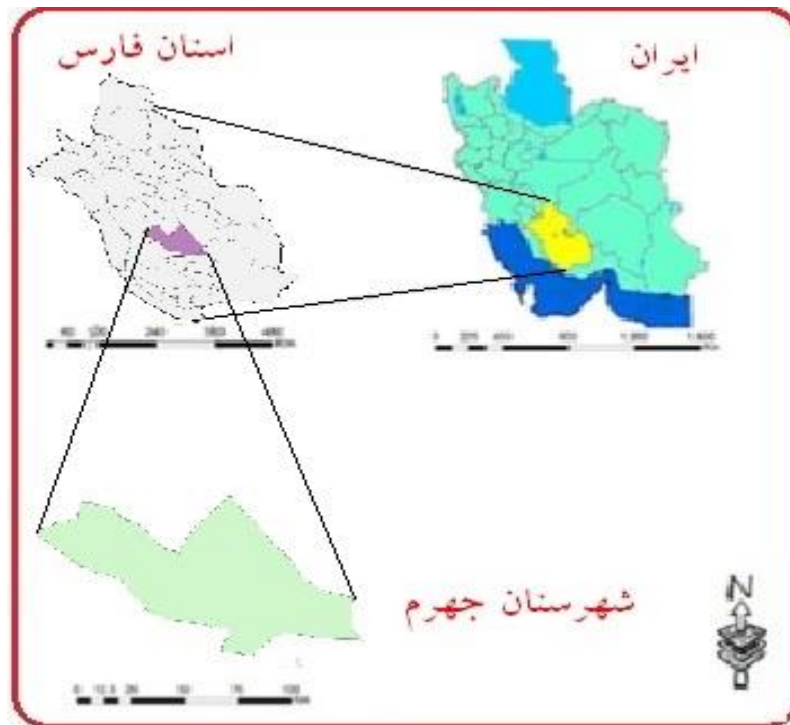
۴-۱- فضای مجازی و شبکه اجتماعی

فضای مجازی، مکان نیست، دالان و راهرویی بین مکان ها است. شما در حالی که در محل خودتان اقامت دارید، در فضای مجازی، گردش و مردمی را ملاقات می کنید که در مکان های دیگری زندگی می کنند؛ اما با استفاده از فضای مجازی در جهان ذهنی خودتان هستید؛ بنابراین، فضای مجازی نوعی فرافضا و فضای ذهن است. فضایی که ما هر روز در آن دست به عمل می زنیم و با مردم، اندیشه ها، مکان ها و زمان هایی دیگر ملاقات می کنیم (کاستلز و اینس، ۱۳۹۵: ۴۷).

شبکه های اجتماعی، محل گردهمایی صدها میلیون کاربر اینترنت است که بدون توجه به مرز، زبان، جنس و فرهنگ به تعامل و تبادل اطلاعات می پردازند (سلطانی فر، ۱۳۹۹: ۱۳). شبکه های اجتماعی، متناسب با نوع موضوع فعالیتشان امکانات دیگری از جمله خبر خوانی اینترنتی، بازی های آنلاین، قابلیت بارگذاری ویدئو و فایل های رایانه ای و برقراری ارتباط با سایر رسانه های شخصی در گزینه هایشان دارند. پس بی دلیل نیست که کاربران، بخش زیادی از زمان اینترنت را به حضور در شبکه های اجتماعی اختصاص می دهند (سلطانی فر، ۱۳۹۹: ۵۷).

۵- محدوده مورد مطالعه

شهرستان جهرم در مختصات جغرافیایی ۲۸ درجه و ۲۹ دقیقه و ۱۵ ثانیه تا ۲۸ درجه و ۳۰ دقیقه و ۵۰ ثانیه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۳۲ دقیقه و ۴۵ ثانیه تا ۵۳ درجه و ۳۵ دقیقه و ۱۰ ثانیه طول شرقی قرار گرفته است. از نظر موقعیت نسبی، شهر جهرم به عنوان مرکز شهرستان جهرم و در قسمت جنوبی این شهرستان قرار گرفته است. جهرم یکی از شهرستان های تابعه ی استان فارس و در نیمه جنوبی استان واقع شده است که شهرستان های شیراز در شمال، فسا در شرق، فیروز آباد در غرب، لار در جنوب و داراب در جنوب شرقی این شهر را در بر گرفته اند. شهرستان جهرم شامل سه بخش مرکزی، سیمکان، کردیان است. مرکز این شهرستان جهرم می باشد.

شکل ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه

۶- بحث و بررسی

فرضیه یکم: به نظر می رسد بین تاثیر اجتماعی استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است. جدول ۲ ضریب همبستگی بین تاثیر اجتماعی استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی

متغیر پیش‌بین	متغیر ملامک	تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی
تاثیر اجتماعی استفاده از اینترنت و فضای مجازی	ضریب همبستگی	۰/۲۰۸ **
	سطح معناداری	۰/۰۴۶
	تعداد	۳۸۳
ضریب همبستگی ضریب تعیین		$R=0/208$ $R^2=0/017$

در سنجش فرضیه‌ی اول ما به بررسی رابطه بین تاثیر اجتماعی استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی می-پردازیم که براساس نتایج به دست آمده مقدار ضریب همبستگی به دست آمده ۰/۲۰۸ و مقدار سطح معنی داری نیز ۰/۰۴۶ می‌باشد و لذا با توجه به این مقادیر چنین نتیجه می‌گیریم بین دو متغیر رابطه معناداری برقرار می‌باشد. و لذا فرضیه فوق مورد تأیید قرار گرفت.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

فرضیه دوم: به نظر می رسد بین سازگاری استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.

جدول ۳: ضریب همبستگی بین سازگاری در استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی
سازگاری در استفاده از اینترنت و فضای مجازی	ضریب همبستگی	۰/۲۹۵ **
	سطح معناداری	۰/۰۲۷
	تعداد	۳۸۳
ضریب همبستگی	R=۰/۲۹۵	
ضریب تعیین	R ² = ۰/۰۲۷	

بر اساس اطلاعات جدول (۳) بین سازگاری در استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی در سطح ۰/۰۱ رابطه معناداری وجود دارد، زیرا سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۱ می‌باشد. همچنین مقدار این رابطه برای متغیر برابر با ۰/۰۲۷ می‌باشد. بنابراین هر چه سازگاری در استفاده از اینترنت و تعاملات بهتر و مثبت‌تر باشد، تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی نیز بهبود می‌یابد.

فرضیه سوم: به نظر می رسد بین لذت استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.

جدول ۴: ضریب همبستگی بین لذت استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی
لذت استفاده از اینترنت و فضای مجازی	ضریب همبستگی	۰/۲۰۸ **
	سطح معناداری	۰/۰۰۱
	تعداد	۳۸۳
ضریب همبستگی	R=۰/۲۰۸	
ضریب تعیین	R ² = ۰/۰۲۷	

همان گونه که در جدول فوق مشاهده می‌نمائید نتایج حاصل از تاثیر لذت استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی نشان داده شده است که با توجه به نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین دو متغیر (۰/۲۰)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

$T=$ و $\text{sig}=0/001$) ارتباط معنادار برقرار می باشد. لذا در پژوهش حاضر لذت استفاده از اینترنت و فضای مجازی در کاهش تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی تاثیر بیشتری دارد. بنابراین فرض صفر رد و فرضیه فوق مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه چهارم: به نظر می رسد بین نگرش استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است

جدول ۵: ضریب همبستگی بین نگرش استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی

متغیر پیش بین	متغیر ملامک	تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی
نگرش استفاده از اینترنت و فضای مجازی	ضریب همبستگی	۰/۱۶۰**
	سطح معناداری	۰/۰۱۸
	تعداد	۳۸۳
ضریب همبستگی ضریب تعیین	$R=0/160$ $R^2=0/028$	

براساس اطلاعات جدول (۵) بین نگرش استفاده از اینترنت و تعاملات درون خانوادگی در سطح ۰/۰۱ رابطه معناداری وجود دارد، زیرا سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۱ می باشد. همچنین مقدار این رابطه برای متغیرها برابر با ۰/۰۱۸ می باشد. بنابراین هر چه میزان نگرش نسبت به استفاده از اینترنت و فضای مجازی مثبت تر ارزیابی شود، میزان تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی نیز افزایش می یابد.

فرضیه پنجم: به نظر می رسد بین نیت استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.

جدول ۶: ضریب همبستگی بین نیت استفاده از اینترنت و فضای مجازی و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی

متغیر پیش‌بین متغیرملاک	تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی
نیت استفاده از اینترنت و فضای مجازی	ضریب همبستگی
	سطح معناداری
	تعداد
ضریب همبستگی ضریب تعیین	$R=۴۰۵$ $R^2=۰/۱۲۹$

بر اساس اطلاعات جدول (۶) بین نیت استفاده از اینترنت با تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی در سطح ۰/۰۱ رابطه معناداری وجود دارد، زیرا سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۱ می‌باشد. همچنین مقدار این رابطه برای متغیرها به ترتیب برابر با ۰/۴۰ می‌باشد. بنابراین هرچه نیت استفاده از اینترنت و فضای مجازی مثبت‌تر ارزیابی شود، تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی نیز، به مراتب بهبود می‌یابد.

فرضیه ششم: به نظر می‌رسد بین سهولت استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی رابطه برقرار است.

جدول ۷: ضریب همبستگی بین سهولت استفاده از اینترنت و تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی

متغیر پیش‌بین	تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی
سهولت به اینترنت و فضای مجازی	ضریب همبستگی
	سطح معناداری
	تعداد
ضریب همبستگی ضریب تعیین	$R=۰/۱۹۸$ $R^2=۰/۰۲۷$

همان گونه که در جدول فوق مشاهده می‌نمائید نتایج حاصل از رابطه معیار سهولت استفاده از اینترنت با تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی نشان داده شده است که با توجه به نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین دو متغیر $I = - ۰/۱۹۸$ و $\text{sig} = ۰/۰۰۴$ ارتباط معنادار، منفی و معکوسی برقرار می‌باشد. بنابراین چه سهولت استفاده از اینترنت و فضای مجازی افزایش یابد، میزان تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی نیز کاهش می‌یابد. لذا فرض صفر رد و فرضیه فوق مورد تأیید قرار گرفت.

۷- نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه خرده مقیاس های

جدول ۸: ضرائب مدل مولفه های مورد بررسی

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح شده
۱	۰/۱۹۵	۰/۰۴۲,۵	۰/۰۴۱

در جدول فوق مقدار ضریب همبستگی چند گانه ۰/۱۹۵ و مقدار ضریب تعیین ۰/۰۴۲,۵ می باشد . هدف تحلیل رگرسیون توضیح تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل می باشد و قدرت توضیح دهندگی آن توسط ضریب تعیین (K Square) بالا باشد .

جدول ۹: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون مولفه های اینترنت و فضای مجازی

نام متغیر	S.E	B	Beta	t	Sig
تاثیر اجتماعی استفاده از اینترنت و فضای مجازی	۰/۱۸۰	۰/۷۱۵	۰/۱۹۳	-۴/۰۹۱	۰/۰۰۱
سازگاری استفاده از اینترنت و فضای مجازی	۰/۳۱۰	۰/۸۳۶	۰/۱۹۹	۲/۸۸۸	۰/۰۰۵
لذت استفاده از اینترنت و فضای مجازی	۰/۲۲۷	۰/۰۷۴	۰/۰۲۶	۰/۳۱۳	۰/۰۰۹
نگرش استفاده از اینترنت و فضای مجازی	۰/۲۸۴	۰/۰۳۳	۰/۰۲۴	۰/۲۶۵	۰/۰۰۶
نیت استفاده از اینترنت و فضای مجازی	۰/۱۳۲	۰/۶۶۷	۰/۳۱۳	۵/۳۱	۰/۰۰۲
سهولت استفاده از اینترنت و فضای مجازی	۰/۲۲۲	۱/۴۲۲	۰/۵۸۳	۶/۵۵۹	۰/۰۰۳

در جدول (۹) سهم تاثیر ابعاد متغیر فضای مجازی بر متغیر وابسته یا تعاملات و ارتباطات درون خانوادگی گزارش شده است همان گونه که مشاهده می شود از بین این متغیرها با توجه به مقدار بتا می توان گفت که بیشترین تاثیر در از بین مولفه های اینترنت و فضای مجازی به ترتیب مربوط به بعد سهولت در استفاده از اینترنت و فضای مجازی (۰/۵۸۳) و نیت استفاده از اینترنت و فضای مجازی (۰/۳۱۳) می باشد.

۸- بیان پیشنهادات پژوهش

- ایجاد برنامه ریزی مناسب در جهت آگاه سازی خانواده ها بخصوص نسل جوان و شناخت شیوه های برخورد با این تکنولوژی و کاهش و پیشگیری از آسیب های ناشی از آن در مهمترین نظام جامعه یعنی خانواده می باشد
- صدا و سیما بایستی از طریق تلویزیون ، نقش آموزشی مهمی را ایفا کند. مثلا ساختن فیلم های آموزشی (دارای چاشنی طنز) می تواند در جذب و آگاهی دادن به خانواده ها بسیار موثر باشد.
- باید محیط اجتماعی با علایق افراد مطابقت بیشتری داشته و از آنها حمایت کند.
- آموزش مهارت های زندگی به خانواده ها و این مهارتها می تواند از طریق مراکز آموزشی و دانشگاه ها و بخصوص از طریق رسانه ها صورت گیرد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- دعوت از افراد کارشناس و برگزاری میز گرد با جوانان بصورت برنامه نقد و نظر در شبکه استانی می تواند جوانان را آگاه ساخته و در نهایت بسیار کارساز باشد.

_ بهسازی وضع خانواده ها و محیط های پیرامونیشان از طریق تماس های فراوان افراد صلاحیت دار مانند کارشناسان امور اجتماعی، مددکاران، مشاوران و ...

۹- منبع

- ۱- سلطانی فرد، مهدی، حیدریه، سید عبدالله، " ارزیابی عملکرد کارکنان با استفاده از یک فرآیند جدید رای گیری ترجیحی"، نشریه : مدیریت نوآوری و راهبردی های عملیاتی، ۱۳۹۹، دوره ۱، شماره ۳.
- ۲- محسنی ، سعید، " نوآوری های قانونی حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱، در زمینه مقررات شکلی مرتبط با دعوی خانوادگی"، دوره ۶، شماره ۲، سال ۱۴۰۰.
- ۳- عطایی، فرهاد، زنگنه، سمیه، " توانمند سازی سیاسی - اجتماعی زنان در قفقاز جنوبی در دوره پسا شوروی"، نطالعات اوراسیاس مرکزی سال چهاردهم بهار و تابستان ۱۴۰۰، شماره ۱ (پیاپی ۲۸).
- ۴- کیخایی، راضیه و همکاران، " ارتباط خود کارآمدی با مراحل تغییر رفتار فعالیت جسمانی زنان خانه دار"، دوره ۳، شماره ۲، ۱۴۰۰.